

د کوه نور الماس له کومه راغی او چیرته ولاړ؟

(دریمه برخه)

د کوه نور سره په افغانستان کی څه پېښ شول؟

پدی توگه دایران تر پېښو وروسته احمد خان دکوه نور او د یو مقدار نورو جواهراتو په بدرگه دخپلو جنگیالیو سره یو ځای دخپل هیواد افغانستان و بنکلی کندهار ته راستون شو . ده دیوه هوبنیار سیاستوال په توگه د ایران گډوډ حالات ښه څیرلې وه او ددغه مناسب وخت نه دگټی اخیستلو په لټه کی شو ، دقومونو دمشرانو سره د سلا مشورو وروسته په همدی کال د کندهار په شیرسرخ کی یوه لویه جرگه را وبلل شوه . د څو ورځو خبرو اترو په پای کی د پیرصابر شاه په وړاندیز قومی مشرانو په یوه خوله دابدالی کورنی پیاوړی سپاه سالار ، زره ور جنگیالی او وتلی سیاستوال احمدخان خپل ټولواک ومني .

د کوه نور نوی څښتن دپادشاه په توگه تر غوره کیدو وروسته دنوی افغانستان بنسټ کښیښود ، د بخارا نه تر دهلي او نیشاپور پوری ئی یوه ستره افغانی امپراتوری جوړه او دافغانانو برم یی یوار بیا نری ته ورپیاد کړ . دهمدی ویاړنو او کارنامو پخاطر حق پیژندونکو افغانانو دی دلوی احمدشاه بابا پنامه و ویاړاوه .

په ۱۷۷۳ کال داحمد شاه بابا تر وفات وروسته کوه نور دتخت سره یوځای دهغه ځوی تیمورشاه ته چی افغانی پلازمینه یی دکندهار نه کابل ته نقل کړه ، ورسید او دده تر مړنی وروسته کوه نور دده دځوی شاه زمان په برخه شو . تر یو لړ اوږدو سرگردانیو وروسته کوه نور د احمد شاه بابا او تیمورشاه د واکمنیو په ټولو اوږدو کی څو لسیزی ارامی تیری کړی .

زمان میرزا (شاه زمان) سره ددی چی یو مدبر سړی او ټول وخت دافغانی امپراتوری دټنگښت او لا پیاوړتیا په فکر کی وو ، خو دیولر توطیو او دسیسو په پایله کی دخپل میرنی ورور شاه محمود لخوا په ۱۸۰۱ کال له واکه وغورځیدی او پداسی حال کی چی دکوه نور غمی ورسره وو ، دقوتونو سره راټولو په موخه یی د پېښور په لور حرکت وکړ . په لاره کښی دیوه ځایی مخور ملا عشق الله پرکور میلمه شو . کوربه دافغانی سپیڅلو او منل شوو دودونو په خلاف هغه ددی پخاطر چی د شاه محمود نه امتیازونه ترلاسه کړی ، شاه زمان یی دخپلو ورسره کسانو سره یو ځای په خپله قلعه کی بندی کړ او شاه محمود ته ئی خبر ولیره . د شاه محمود سپاهیانو هغه کابل ته بوت او هلته دشاه محمود په امر په سترگو روند کړل شو .

شاه زمان په قلعه کی دبند پرمهال کوه نور دقلعه دیوال په درز کی پټ کړی وو . څه موده وروسته د زمان دسکه ورور شجاع الملک (شاه شجاع) قوتونو په ۱۸۰۳ کال شاه محمود له واکه وپرزاوه . شاه زمان میرزا خپل ورور ته دکوه نور دپټ ځای او دملاعشق الله د ناروا کړنوپه اړه معلومات ورکړ . هغه ځانگړی ټولگی په دی موخه ولیرل او تر سخت لټون وروسته یی کوه نور وموند او د ملاعشق الله سره یی یو ځای کابل ته راوړسول . نوموړی چی افغانی دودی دخپلو شخصی گټو په هیله تر پښو لاندی کړی وو ، دشاه شجاع په امر اعدام شو . ددی پېښی بشپړ څرنغوالی کانديد اکادميسن محمد اعظم سيستاني پخپلي (کینگ میکر افغانستان - وزیر فتح خان) نومی مقالی کی داسی یاد کړیدی :

و بعد از جلوس شاه محمود بر تخت کابل، شاه عده ای سپاه برای تعقیب زمانشاه فرستاد . بین پیشدار سپاه شاه محمود وقوای زمانشاه در محل "وجه پانه " جگده لگ تصادمی مختصر رخداد که نتیجه آن طبعاً به مفاد طرفداران شاه محمود تمام شد ونیروی های طرفدار زمانشاه به هر طرف فرار نمودند. زمانشاه با تنی چند از هواخواهان سراسیمه پناگاهی می جستند. ملاعشق شینواری که با وفاداران سابقه آشنائی داشت درحوالی جگده

لک، مالک قلعه بی بود. شاه بخت برگشته اکنون کارش بجای کشید که سراسیمه و پریشان مجبور شد برای گذرانیدن شبی به قلعه ملا عاشق پناه ببرد. ملاعاشق شینواری در اول با کمال خوشروئی از مهمانش استقبال نمود، ولی وقتی شنید که شاه محمود بر تخت کابل جلوس نموده و در صدد دستگیری شاه زمان برآمده است، ترسید که مبادا فردا به جرم پناه دادن به شاه زمان مورد غضب شاه جدید قرار گیرد، لذا دروازه قلعه را از عقب بست و شب هنگام توسط پسرانش به شاه محمود پیغام داد که کس بفرستد و محبوسش را تسلیم شود.

دیری نگذشت که زمانشاه و همراهانش دریافتند که در چنگ ملاعاشق محبوسی بیش نیستند. هر چند شاه زمان و همراهانش کوشیدند تا وسیله‌ای برای نجات خود پیدا کنند، میسر نشد. آخرتن به تقدیر داده و برای قبول هر پیش‌آمدی آماده نشستند. چون خبر این واقعه غیر مترقبه به کابل و به پشاور رسید، از یکطرف شاه محمود برای دستگیری رقیب خود دست بکار شد و از جانب دیگر شاه شجاع برای نجات برادرش در صدد برآمد. از کابل نواب اسد خان برادر وزیر فتح خان با جراحی حرکت کرد و از جانب پشاور عبدالکریم خان برای نجات شاه محبوس روانه گردید. چون فاصله میان کابل و جگده لک کمتر بود، نواب اسدخان پیشتر به قلعه رسید. زمانشاه مجموعه‌ای از جواهرات سلطنتی را که در آن الماس کوه نور نیز بود، همه را در سوراخ دیوار قلعه مخفی کرد و فخر آج را به نهرابی که از کنار قلعه میگذشت پرتاب نمود. هنوز سپیده صبح ندمیده بود که نواب اسد خان به قلعه رسید و شاه را دستگیر نمود و جراح به حکم شاه محمود چشمان زمانشاه را کور کرد و بعد او و همراهانش را محبوس به کابل آورد. شاه زمان در کابل به زندان رفت و وزیر او و برادرش محمدخان حاکم کابل در عوض خون سردار پاینده خان اعدام شدند و زمانخان پوپلزائی به جرم قتل حاضرخان، برادر اکرم خان که در هرات به امر او اعدام شده بود، قصاص گردید.

این واقعه در ماه جولای ۱۸۰۱ قید شده است. سه سال بعد (۱۸۰۳ م) که دوره اول سلطنت شاه محمود به دست شاه شجاع برادر عینی زمانشاه خاتمه یافت، اولین کار شاه شجاع دادن جزا به ملاعاشق شینواری بود که احضارش کرد و به دارش آویخت و الماس کوه نور بعد از این که مدتی در سوراخ دیوار قلعه ملاعاشق پنهان بود به دست شاه شجاع افتاد و قلعه منهدم شد. ،

خه موده وروسته بیا شاه شجاع هم د وزیر فتح خان د ورونو په مرسته له واکه ولوید او شاه محمود دده

میرني ورور یوار بیا د دویم ځل لپاره دچارو واگی تر لاسه کړی .

د روسی سرچینو له مخی هغه دکوه نور دلاسته راوړلو پخاطر شاه شجاع بندی اوتر سختوشکنجو لاندی یی راوست . ده هر څه وزغمل خو دغمی دپټولو ځای یی ونښود ځکه دی پدی عقیده ووچی څو پوری غمی دده پلاس کی وی ، بیرته قدرت ته رسیدلای شی . په پای کی دی په یوچل د زندان نه دتښتی لاره پیدا کوی او وځی . له زندانه دتښتی وروسته دکوه نور او نورو جواهراتو سره یو ځای ځان لاهور ته رسوی .

رنجیت سینگ چی یو وخت دشاه شجاع ورور شاه زمان دخپلی امپراطوری پرمهال په پنجاب کی نائب مقرر او اوس ئی په افغانستان کی دکورنی بی اتفاقو او گډوډ حالت نه په گټه اخیستلو ازاد دولت اعلان کړی وو ، هغه ته پناه ورکوی . کله چی رنجیت سینگ د کوه نور نه خبریږی ، غواری چی ورڅخه یی ترلاسه کړی مگر شجاع الملک د ورکولو نه انکار کوی .

روسی سرچیني زیاتوي چی رنجیت دی اوده توله کورني بندیان کوی او ډول ډول شکنجی ورکوی . دشجاع الملک میرمن دشکنجو طاقت نه راوړی او د رنجیت لخوا دیولر شرطونو په منلو سره کوه نور هغه ته ورکوی .په نوموړو سرچینو کی شرطونه داسی ښودل شوی دی : **،، دبند څخه ددوی دکورنی دټولو غړو خلاصون ، ددوی د وروستي امنیت تضمین او د عمر ترپایه دوی ته د یو ټاکلي مناسب معاش ورکول ،،** . ددی

سره سم رنجیت سینګ دوی ټول له بنده خلاصوی او شاه شجاع ته ۱۲۵ زره روپۍ نقدی ورکوی او بیایي دهرکال دپاره ۶۰ زره روپۍ معاش ورته وټاکي . ویل کیږي چې کله رنجیت سینګ دکوه نور غمی په خپل لاس کی ولید , نژدی وو چې له خوښی نه عقل د لاسه ورکړی .

په دی اړه کانديد اکادميسن محمد اعظم سيستاني په خپل (دوناېغه سياسي - نظامي افغانستان در قرن نژدهم) نومی کتاب کی (لومړی چاپ ۱۳۷۸ کال , ۷۹ مخ) داسی لیکي چې شاه شجاع د ماتې خورلو نه څو کاله وروسته په پېښور کی د کشمیر د والی عظامحمدخان بامیزایي په توطیه ونیول شو او په کشمیر کی بندی شو . کله چې د وزیر فتح خان لښکری کشمیرته راغلي , شاه شجاع له بنده ووت او لاهورته ولاړ . هلته بیا په لاهور کی رنجیت سینګ ددی پخاطر دی تر فشار لاندی ونیو چې د کوه نور غمی تری نه واخلي . شاه شجاع دا ونه منل , رنجیت هغه په مرګ تهدید او دده ماشوم زوی شاهزاده تیموری تر سختو شکنجو لاندی راوست . رنجیت پرته له دی نه دتطمیع کولونه هم کار واخیست او ده ته یی وعدی ورکړی چې دغمی په بدل کی به دی دپنجاب جاگیر وټاکي او وروسته به د کابل دتخت اوتاج په بیرته نیولو کی هم مرسته ورسره وکړی . پدی توګه رنجیت دشاه شجاع نه غمی تر لاسه او دی یی د نیم اسیر په ډول په لاهور کی وساته . وروسته رنجیت سینګ خبر شو چې شاه شجاع د ځینو تجارانو سره یو مقدار نور جواهرات , گران بیه شیان او پیسې هم ساتلي دی او پدی لټه کی شو چې هغه هم تری نه واخلي . خو شجاع یی له تصمیم نه خبریږی , لومړی خپله کورنی د لاهور نه لودهیانی ته استوی او بیا پخپله هم دیوه هندو جوگی په جامو کی د لاهوره تښتی , دکشمیر او تبت دلاری نه ځان لودهیانی ته رسوی او هلته دخپلي کورنی سره یو ځای کیږی .

پنجابی پیر او دکوه نور نه درنجیت سینګ بیزاری :

پدی توګه کوه نور بیرته دهند نیمی وچي ته راغی او داخل په پنجاب کی میشت شو . کله چې رنجیت کوه نور پلاس راوړ , نو یی دخپل واک وټنگښت او پراخولو ته ملا وتړل , ټول پنجاب یی سره متحد او دیوه پیاوړی اردو پرېښت یی غښتلي دولت جوړ کړ . وروسته پدی فکر کی ولوید چې هند باید نور دانگریزانو له اغیزی نه خلاص کړی . داچي دی په سیاست پوه یو مدبر سری وو , پدی پوه شو چې دانگریزی زورور توان سره ډغړی وهل ورته اسانه خبره نده ځکه نو په اوس مهال کی لدی پلان نه تیر شو . رنجیت سینګ دنورو واکدارانو په خلاف دځان سره دکوه نور پر خونړی تاریخ باندی فکر وکړ , ددی غمی د نژدی ټولو څښتنانو شوم سرنوشت یی له نظره تیر کړ او د لومړی کس په توګه دی و دی پایلي ته ورسید چې دا غمی د واکمنیو مور نه بلکه د بد مرغیو زیږونکی یوه ډبره ده . لدی پایلي اخیستې وروسته یی تصمیم ونیو چې لدی عملرلي ډبري نه ځان خلاص کړی . پدی موخه یی وپټیل چې دکوه نور غمی دخپل ځان لخوا معبد ته دسوغات په توګه وسپاری . خو وړاندی لدی نه چې دا پلان سرته ورسوی , ژوند نوره یاری ورسره ونکړه او مرشو . دده ځای ناستی اخلاف دده پدی پلان باندی خبر نه وه او ده هم وصیت نه وو کړی چې دوی داکار پای رسولي وای .

که څه هم دده تر مړني وروسته په پنجاب کی یو لړ انارشی او گډ وډی منځته راغلي وه خو دده ځای ناستي کسان چې دانگریزانو داغیزی څخه د هند دخلاصون په اړه دده دپلانه خبر وه او پدی نه وه خبره چې اوس مهال ده دافکر له خیاله ایستلي دی , و یی غوښته چې دده دا ارمان تر سره کړی . د ځینو لنډ مهاله بریاوو سره سره په پای کی دده پلاس جوړ شوې غښتلي اردو دانگریزانو لخوا چې په یوه لاس کی یی توره گرځول او په بل کی پیسې , ډری وری او له منځه ولاړ . د نوی بریالی څښتن په راتلو سره کوه نور هم د تل پشان د ماتې خورلي عاشق نه مخ اړوی او دغښتلي مین په غیر کی لویږی .

د دریمی برخی پای .

پاته برخه چې دکوه نور وروستی پېښی او دهغه بیا حالول دی , مه هیروي .